

Mod en grønnere europæisk økonomi: Medlemsstaternes og arbejdsmarkedsparternes tiltag og initiativer

Sammendrag

Indledning

Der er en stigende erkendelse af, at klimaforandringerne vil komme til at påvirke arbejdsmarkedet: nogle regioner, sektorer, virksomheder, brancher og faggrupper vil blive påvirket negativt, mens andre vil få fordele heraf. Arbejdsmarkedets parter og de statslige myndigheder kommer derfor til at spille en vital og fælles rolle med hensyn til at lette overgangen til en "grønnere økonomi", nemlig ved at forudse og fremme de kvalifikationer, der skal til for at undgå strukturel arbejdsløshed, støtte effektive teknologier og nyetablerede grønne virksomheder, og fokusere på offentlig finansiering af foranstaltninger, der skal mindske miljøbelastningen – for blot at nævne nogle få initiativer.

Denne rapport ser nærmere på de tiltag og initiativer, som de nationale myndigheder og arbejdsmarkedets parter i EU-medlemsstaterne og Norge har iværksat for sammen at arbejde hen imod en grønnere økonomi og mod at maksimere jobskabningspotentialet på dette nye område. Resultaterne er baseret på dokumentation fra de nationale EIRO-centre under Det Europæiske Institut til Forbedring af Arbejds- og Levevilkårene (Eurofound). Den første del af rapporten fokuserer specifikt på nationale genopretningspakker med grønne tiltag, og viser, hvordan medlemsstaterne har oprettet forvaltningsstrukturer og platforme til to- og trepartsforhandlinger om den grønne dagsorden. Den behandler også den stigende fokus på vigtigheden af at reducere CO₂-udledningerne og udvikle alternative energikilder. Initiativerne tager sigte på forskellige områder, nemlig produktion af vedvarende energi (herunder tidevands-, sol- og vindenergi), energieffektivitet, bæredygtig transport, vandforsyning, affaldshåndtering og bæredygtig landbrugsproduktion. Rapporten identificerede ligeledes adskillige nyskabende initiativer, der kan udveksles og videreformidles som eksempler på god praksis.

Politisk kontekst

Den Europæiske Unions institutioner har i de senere år aktivt deltaget i fastlæggelsen af en politisk strategi for

den grønne økonomi, der definerer rammerne for de enkelte medlemsstaters aktiviteter. En central grøn målsætning er Europas forpligtelse til inden 2020 at reducere udledningen af CO₂ med 20 % i forhold til 1990-niveauet. Den europæiske strategi for bæredygtig udvikling fastlægger den langsigtede strategi og er blevet indarbejdet i mange andre EU-strategier (f.eks. beskæftigelsesretningslinjerne og den sociale dagsorden). Efterfølgende har de fleste medlemsstater udarbejdet deres egne nationale strategier for bæredygtig udvikling. Den europæiske genopretningsplan, der blev godkendt af stats- og regeringscheferne i december 2008, fastlægger den strategiske målsætning om fremskyndelse af overgangen til en kulstoffattig økonomi. Senest har Europa-Kommissionen tilkendegivet sin holdning i en hvidbog, der blev offentliggjort i april 2009 med titlen: "Tilpasning til klimaændringer: et europæisk handlingsgrundlag". Initiativet "Grønne job" et trepartsinitiativ fra arbejdsgivere, fagforeninger og statslige myndigheder på tværnationalt plan, som skal fremme skabelsen af bæredygtige job og udviklingen på miljøområdet i en verden, der står over for klimaudfordringer.

Vigtigste konklusioner

I det store og hele viser rapporten, at de fleste landes statslige myndigheder og arbejdsmarkedsparter aktivt forsøger at fremme den "grønne dagsorden". Derimod er engagementet, mobiliseringen og forekomsten af forvaltningsstrukturer og fælles debat svingende. Det samme gælder for opfattelsen af det at være "grøn" (dvs. atomkraft, skrotning af biler, økologisk landbrug).

Et af de vigtigste initiativer, som mange nationale regeringer har igangsat i de senere år, er en ordning, der tilskynder folk til at skrotte ældre biler. Dette har imidlertid affødt en livlig debat om de miljømæssige fordele ved disse ordninger, og om hvorvidt de snarere bidrager til at støtte bilindustrien end til at fremme den grønne dagsorden.

Den økonomiske afmatning har fortrængt grønne emner fra den politiske dagsorden i nogle medlemsstater, mens andre har brugt deres genopretningspakker til at fremme overgangen til en kulstoffattig økonomi. Et godt eksempel på god praksis er den belgiske "økocheck" i en grøn overenskomstaftale, der indgår som en del af den belgiske genopretningsplan. Checken består i et løntilskud, der ydes skattefrit på visse betingelser, og som har til formål at tilskynde til køb af miljøvenlige og bæredygtige forbrugsvarer. Disse "økochecks" betragtes som en arbejdsgiverfinansieret bonus, men i praksis indgår de i overenskomstforhandlingerne som et indirekte svar på fagforeningernes krav om højere løn ved at tilbyde sådanne "bløde" lønforhøjelser. Både arbejdsgivere og arbejdstagere nyder fordel af skattefratagelserne.

Et andet eksempel er den overenskomst, der blev undertegnet af de italienske arbejdsmarkedsparter og ledelsen i forbindelse med salget af en Electrolux-fabrik i Scandicci til en engelsk/amerikansk investeringsfond, hvormed produktionen af små køleskabe blev omlagt til produktion af solpaneler og vindfaner. Ifølge overenskomsten skal der inden 2010 ansættes mindst 370 af de 450 mennesker, der i dag er ansat på fabrikken.

Arbejdsmarkedsparterne i Europa er involveret i mange forskellige aktiviteter, herunder fremsættelse af politiske erklæringer, tilrettelæggelse af konferencer og workshops med det formål at drøfte grønne emner, samt udformning af uddannelsesprogrammer for at sikre, at medlemmerne erhverver sig de nødvendige færdigheder. I lande, hvor arbejdsmarkedsparterne er mindre aktive, udgår initiativerne ofte fra ngo'er. Der er åbenlyse forskelle i arbejdsgiver- og arbejdstagerrepræsentanternes strategier, idet arbejdsgiverne i højere grad er fokuserede på at sikre, at deres virksomheder fortsat er konkurrencedygtige i den grønne økonomi. Derudover tager arbejdsgivernes tiltag ofte afsæt i overholdelse af lovgivningen, navnlig på miljøområdet. Arbejdsgiverinitiativerne på miljøområdet er desuden ofte integreret i overordnede strategier for virksomhedernes sociale ansvar. Arbejdstagerorganisationerne har derimod en tendens til at drive lobbyvirksomhed og gennemføre kampagner, der er rettet mod regeringer og erhvervsliv.

Manglen på kvalificeret arbejdskraft er et problem, der fremhæves på europæisk plan, og også i visse lande. I et forsøg på at bygge bro over denne kløft deltager arbejdsmarkedets parter i Det Forenede Kongerige, navnlig arbejdsgiversiden, aktivt i at fremme strategier, der skal øge mængden af kvalificeret arbejdskraft til den grønne økonomi. I Italien er

universiteter og private uddannelsesudbydere i færd med at udforme kurser med henblik på at udvikle de færdigheder, der kræves af arbejdstagerne i fremtidens grønne økonomi.

Politiske henstillinger

- De statslige myndigheder, fagforeningerne, arbejdsgiverne og andre aktører rundt om i Europa er i det store og hele enige om, at den grønne økonomi har potentialet til at skabe et betydeligt antal job i fremtiden. En af de største udfordringer er, hvordan man får greb om dette områdes potentiale og bruger det til at puste nyt liv i økonomier, der lider under den seneste økonomiske krise.
- Med enkelte undtagelser viser rapporten en klar skillelinje mellem øst og vest, og i et mindre omfang mellem syd og nord, når det drejer sig om graden af arbejdsmarkedsparternes og de statslige myndigheders engagement og mobilisering samt indholdet af initiativerne, der jo afspejler forskelligheden af de enkelte landes prioriterede lister.
- Den belgiske "økocheck" og omstruktureringen i Italien er gode eksempler på, hvordan arbejdsmarkedets parter kan påvirke og fremme overgangsprocessen med de traditionelle midler, de har til rådighed, dvs. overenskomstforhandlinger og overenskomster.
- Den grønne dagsorden forventes ligeledes at ændre den sociale dialogs indhold og form. Det er muligt, at der vil ske en vis omstrukturering af processerne for hovedaktørerne og den sociale dialog. Samtidig kan der skabes nye processer og strukturer for debatten om de nye beskæftigelsesrelaterede spørgsmål i forbindelse med den voksende grønne økonomi.
- Det er nødvendigt at betragte problematikken over en lang tidshorizont. Den grønne økonomi er nemlig ikke en løsning, der vil kunne hjælpe landene her og nu. Det vil kræve omhyggelig langsigtet planlægning og solide politiske rammer at omlægge til alternative energikilder og begrænse CO₂-udledningerne og samtidig sikre, at økonomierne fortsat er konkurrencedygtige og arbejdstagernes færdigheder fortsat er opdaterede. EU's politik kan fungere som katalysator i denne proces.

Yderligere oplysninger

Rapporten "Greening the European economy: Responses and initiatives by Member States and social partners" findes på <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0972.htm>

Christine Aumayr, forskningsleder
cau@eurofound.europa.eu